In situ, ací, al convent de Sant Francesc de Montblanc

Autor: Biel Ferrer i Puig
Data de publicació: 21-09-2026

Parlament de Biel Ferrer i Puig, secretari del Consell Rector de la Universitat Nova Història, a l'acte d'inauguració de la 13a Universitat Nova Història, al convent de Sant Francesc de Montblanc, el primer d'agost de 2026.

Bon dia i benvinguts al convent de Sant Francesc de Montblanc i a la 13a Universitat Nova Història car totes dues coses, l'indret i l'esdeveniment, les celebrem i les volem alhora hic et nunc, ací i ara. Talment els dos propòsits que esmentaré tot seguit: si, per a fer la independència, cal, per damunt de tot, per damunt de les mil i una ideologies, que la nació, que la pàtria, guiï les nostres passes, com defensava Josep Maria Batista i Roca; per a fer Història, cal, per damunt de tota mena de consideracions, per damunt de censures i d'autocensures, que la veritat en sigui l'objectiu i que l'honestedat intel·lectual esdevingui el principi insubornable de l'estudiós, com fa Jordi Bilbeny. Per això som avui aquí i per això em plau enguany enraonar-hi, in situ, com a secretari del Consell Rector de la Universitat Nova Història, com en anys anteriors ho han fet els altres companys, vocals, amics que en formen part. I és d'aquest in situ, d'aquest indret on ens retrobem cada any, que ara vull parlar-ne breument. I també de coses que van de dins cap a fora.

D'aquest indret, en diré que, per dins d'aquest convent de Sant Francesc de Montblanc, hi han passat figures històriques notables de la nostra cultura, tan importants com l'escriptor medieval Anselm Turmeda, mallorquí de nació catalana, que l'any 1375 ingressà a l'orde franciscà i que durant l'etapa de formació residí al monestir dels franciscans de Montblanc, sí, aquí mateix on som ara, com es pot deduir de diversos esments que hi fa a la seua obra Disputa de l'ase contra frare Anselm Turmeda sobre la natura e noblesa dels animals, el manuscrit i l'edició original en català de la qual s'han perdut (tenim notícia d'aquest títol, en català, gràcies al Registrum de la biblioteca de Ferran Colom, vet aquí), i que fou inclosa, per la Inquisició, l'any 1583, a l'Índex dels llibres prohibits. Sobre el mal ús dels diners, el nostre savi Turmeda n'escriví unes cobles ben crítiques, en què feu un irònic "Elogi dels diners", dins del Llibre dels bons amonestaments, conegut popularment com El Fra Anselm, el llibre d'escola en català que moltes llars catalanes conservaren durant molts segles i que ni tan sols la llei Moyano de 1857 havia aconseguit de castellanitzar, i diuen així:

Diners de tort fan veritat

e de jutge fan advocat;

savi fan tornar l'home orat,

pus que d'ells haja.

[...]

Diners fan vui al món lo joc

e fan honor a molt badoc;

a qui diu 'no' fan dir-li 'hoc'.

Vejats miracle!

Aquesta veritat que reivindica Turmeda connecta el seu delit amb el nostre projecte de dins cap a fora; aquest 'hoc', que diu ell i que vol dir 'sí', agermana la gran pàtria occitana i catalana, que la sabem tota i antiga i la volem lliure i pròspera; i aquest sarcàstic elogi dels diners ens encoratja a dedicar voluntats i liquiditats a la noble tasca de la recerca i de la divulgació del lliurepensament i de la vera història de Catalunya, dels Països Catalans, al servei de l'alliberament personal i nacional, dels bons homes als homes lliures, de la nova història a la nova política que ens cal fer, amb honestedat, rigor, fermesa i coratge, des d'aquí, in situ.

D'aquest convent, també en direm que la rehabilitació, que ha durat 9 mesos, ha comptat amb una subvenció de prop de 3 M€ del Ministerio de Industria y Turismo del Gobierno de España, és a dir, una ínfima part dels 22.000 M€ de l'espoliació fiscal que patim els catalans cada any pel fet de formar part encara de l'Estat espanyol atès que els nostres il·lustríssims botiflers encara no han volgut aplicar el mandat del Primer d'Octubre, i l'any que ve ja farà 10 anys. Talment les Diputaciones Provinciales, restablertes pel franquisme, finançades mitjançant l'espoliació suara esmentada i cobejades encara avui per tots els partits polítics catalans, tots. Per això el patriota Enric Gorgues Farré, el nostre poeta de Les Garrigues, escriu, al seu darrer poemari, No sabia el teu nom, aquests versos heptasíl·labs:

Soc un novell pidolaire,

recollint els esquinçalls

d'una esperança malmesa

pels botiflers i els botxins.

I també aquests pentasíl·labs (tan adients a la Universitat Nova Història):

M'uneixo als companys

que branden idees

d'una llum senyera

que guia les meves.

Atès que la Generalitat autonòmica, propietària de l'edifici, n'ha concedit l'ús al consistori montblanquí durant 75 anys, nosaltres hi volem continuar venint a fer Història sense censura perquè, com bé diu Montserrat Dameson, "una cultura en què ens rebaixem a dir allò que pensem només quan assumim que no tindrà conseqüències és una cultura de gent rendida".

Si parlem de coses de dins de la Universitat, en direm que el Consell Rector de la Universitat Nova Història és un òrgan assessor, i la condició doble per tal de ser-ne membre és, d'una banda, el suport econòmic i, d'altra banda, la voluntat de col·laboració, és a dir, fer-hi aportacions no només monetàries, financeres i materials sinó també intel·lectuals, organitzatives i immaterials. Tots són càrrecs no remunerats, llevat del cas de Jordi Bilbeny, lògicament, com a director executiu de la Universitat i com a cap de recerca de l'Institut Nova Història (INH). L'estructura professional de l'Institut és minsa i caldria reforçar-la amb més recursos econòmics i per això -i per altres motius que en acabat esmentaré- es demana un esforç econòmic creixent als adherits; mentrestant, com tantes vegades i en tants altres àmbits, el voluntarisme és essencial per a tirar endavant el projecte de la Universitat, de l'Associació Montblanquina d'Història i Pensament (AMHIP) i de l'INH. Som forts en voluntats, però també ho hauríem de ser en liquiditats per tal de fer realitat, per exemple, la modernització de la nostra seu virtual, el website de l'Institut, per tal de fer-la multilingüe i arribar encara més i millor al món sencer com ho van fer les naus dels nostres herois i així ho reflecteixen mapes com el de Teixeira amb les armes catalanes presents a tots 5 continents. Certament, aconseguir una seu física per a l'Institut, on acollir-hi la important biblioteca del Jordi Bilbeny, seria també una fita necessària.

Per la nostra voluntat de transparència, desvelarem que els 10 membres del Consell corresponen a noms i perfils ben diferents, talment els ponents d'aquesta Universitat: (1) l'empresari Albert Codinas, president del Patronat de la Fundació INH; (2) el tècnic de manteniments generals Jaume Barrios, president de l'AMHIP; (3) el filòleg Jordi Bilbeny; (4) l'empresari Carles Camp; (5) el joier i escultor Joan Serramià; (6) la metgessa Teresa Vilardell; (7) la traductora Maria Cristina Vilardell; (8) l'enginyer tècnic Santiago Anglès; (9) l'enginyer Joan Galcerà; i (10) jo mateix, filòleg.

De dins cap a fora, mentre assistim a la culminació dels estudis colombins amb la publicació, via Verkami Crowdfunding, del Gran Manual de la Descoberta i Conquesta Catalanes d'Amèrica, de Jordi Bilbeny, l'altre motiu pel qual les aportacions econòmiques haurien de créixer mitjançant quotes, deixes o altres figures jurídiques és el conjunt de projectes de recerca i de divulgació que anem presentant al website de l'Institut, plantejats per aquest Consell Rector, dels quals n'esmentaré 5: (1) en l'àmbit de la Filologia, la recerca sobre els catalanismes als parlars hispanoamericans; (2) en l'àmbit de la Vexil·lologia, el documental sobre l'origen català de la bandera dels Estats Units d'Amèrica (tal vegada enguany que fa 250 anys de la Declaració de la seva independència i que se n'anuncia la publicació del llibre arran de les recerques pioneres de Jordi Bilbeny podria ser una bona avinentesa); (3) l'estudi, en l'àmbit de la Biologia, sobre la relació entre els cavalls Mustangs americans i els Mastencs catalans; (4) en l'àmbit de la Musicologia, la revisió del repertori vocal i de l'organologia de la Música Catalana del Renaixement i del Barroc segons l'assaig Inquisició i Decadència de Jordi Bilbeny, una primera aproximació a la qual ja la vam presentar a Reus aquest hivern passat durant les Jornades sobre Higini Anglès i la recerca musicològica, on vam conèixer la Dra. Maria Incoronata Colantuono, que avui ens farà la lliçó inaugural; i (5) en l'àmbit dels Estudis Romànics, la recerca sobre la unitat de la llengua catalana i occitana a partir dels fons conservats al CIRDOC (Centre Interregional de Desenvolupament de l'Occità), a Besièrs.

De dins cap a fora, doncs, totes aquestes qüestions d'ordre intern procuren la projecció exterior de l'obra científica que pretenem explicar aquests dies in situ, ací, al convent de Sant Francesc de Montblanc, al qual no volem renunciar pas. Perquè l'estimem com a locus amoenus. També perquè el sentim ben propi, sobretot gràcies a l'epifania que ha estat per a tots nosaltres l'assaig Sant Francesc, els càtars i la llengua catalana, de Jordi Bilbeny. I finalment perquè ens és, que en diria Gabriel Ferrater, 'com una pàtria'.

Biel Ferrer i Puig, secretari del Consell Rector de la Universitat Nova Història.